

Ντένις Τζόνσον: ένα αμερικανικό βραβείο με ειδικό βάρος

Οι Δαιμονισμένοι του Βιετνάμ

Ενα βιβλίο - ποταμός για τον Πόλεμο του Βιετνάμ, έναν πόλεμο που διεξάγεται όχι μόνο στη χώρα της Απω Ανατολής αλλά κυρίως στο μυαλό των ηρώων τους. Διαταραγμένες προσωπικότητες, μεταλλαγμένες συμπεριφορές, απεμπόληση κάθε ανθρωπίνου κώδικα ηθικής.

Η ιστορία ξεκινάει το 1963 και φτάνει μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80 με ελάχιστους ακόμη ζωντανούς από τους ανθρώπους που πρωταγωνιστούν. Βασικός χαρακτήρας ο συνταγματάρχης Σαντς, ένας άνθρωπος που καταφεύγει στον πόλεμο γιατί εκεί υπάρχει το απόλυτο κακό και η τέλεια δικαιολογία για να γυρίσει την πλάτη του στα υπόλοιπα. Εκκεντρικός, σκληροτράχηλος, ψυχωτικός, διευθύνει τις Στρατιωτικές Ψυχολογικές Επιχειρήσεις, υποθετικές ασκήσεις ψυχολογικού πολέμου. Αντίπαλός του ο κομμουνισμός και οι Βιετκόνγκ. «Αυτή η γη είναι ο μύθος τους. Εισβάλλουμε σ' αυτή τη γη, εισβάλλουμε στην καρδιά τους, στον μύθο τους, στην ψυχή τους. Κι αυτή είναι η αποστολή μας: να δεισοδύσουμε στον μύθο της γης».

Ο ανιψιός του ο Σκιπ, που εργάζεται στην CIA και πληρώνεται από το Ίδρυμα Γλαγκόμιας Λογοτεχνίας, μια βπρίνα της υπηρεσίας, είναι ο κυρίως συνομιλητής του αλλά και αυτός που αναλαμβάνει να αποκοδοποιήσει το πληροφοριακό υλικό του συνταγματάρχη καλά φυλαγμένο σε τρία μεταλλικά κιβώτια. Κα- νείς δεν ξέρει τι ακριβώς περιέχουν, η αμφιβολία πλανάται διαρκώς όχι μόνον για το περιεχόμενο αλλά για τις προθέσεις των άλλων συνεργατών που αλληλοϋπονομεύονται διαρκώς. Ο Σκιπ συγκρούεται με τους προϊστάμενους του αλλά και με τον θείο του που χάνεται ξαφνικά ή σκοτώνεται ενώ ο μύθος του συντηρείται στο Σιδηρούν Τρίγωνο. Είναι άλλο ένα διπλό παιχνίδι του Σαντς; Στον περίγυρο κυκλοφορούν επίσης διπλοί ντόπιοι πράκτορες, ιεραπόστολοι που δολοφονούνται ανεξήγητα, κυρίες σε διφορούμενες ανθρωπιστικές αποστολές, αμερικανοί στρατιώτες που δοκιμάζουν την έξοδό τους στον κόσμο μέσα στην αδιάβατη ζούγκλα και στα λασπερά ποτάμια. Γιατί εκεί τους προσφέρεται μια «οικογένεια πιο βαθιά απ' το αίμα».

Για τους αμερικανούς στρατιωτικούς ο πόλεμος αυτός «είναι ένας ροκ εντ ρολ πόλεμος, το μέρος είναι η Ντισκίλιντ με LSD». Μια ζώνη εμπόλεμη όπου δεν μετράει κα-

Το «Δέντρο από καπνό» αναφέρεται στις επιχειρήσεις ψυχολογικού πολέμου και «συνομιλεί» με αμερικανικές ταινίες όπως το «Πλατούν».

νείς, όπου μερικοί δεν συνειδητοποιούν σε ποια χώρα βρίσκονται, αισθάνονται όμως σαν το σπίτι τους.

Εδώ επικεντρώνεται και το μυθιστόρημα: όχι τόσο σε περιγραφές μακρών αλλά στις ενδιήμεσες εμπόλεμες ζώνες, σε ιδεολογικές φρεναπάτες όπου κυριαρχούν ιδεοληψίες και συμβολισμοί. Οι σήραγγες, βαθιά στη γη, που χαρτογραφούνται με το «Σχέδιο Λαβύρινθος» από την υπηρεσία του Σαντς είναι γοημότες τέρατα και διαμελισμένα πτώματα. Ο λαβύρινθος όμως εξέρχεται και από την κόλαση της γης και εισέρχεται στις κατακόμβες του ανθρώπινου μυαλού. Το «Δέντρο του Καπνού», η επιχείρηση ψυχολογικού πολέμου, δεν συγκεκριμενοποιείται ποτέ. Είναι μια φράση από την Γραφή, ο στύλος καπνού, η σμιδα καπνού, η φωτιά της καταστροφής αλλά και το καθοδηγητικό φως για την λειτουργία μιας υπηρεσίας που δεν έχει ούτε γραφείο ούτε πεδίο. «Είναι κάπου έξω στις ζούγκλες του ρομαντισμού και της

ψύχωσης». Η ηθική των ηρώων αυτού του βιβλίου, η αμαρτία, η θυσία, η πρόδοσά κατακερματίζονται σε μια προσωπική αποκάλυψη με πολλές δόσεις θρησκοληψίας. Οι δαιμονισμένοι του Βιετνάμ είναι οι ίδιοι με εκείνους του Ιράκ και του Αφγανιστάν και κάθε πολέμου που ξεπερνάει τα γεωγραφικά και διανοητικά όρια που τους αντιστοιχούν.

Ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και πεζογράφος, ο Ντένις Τζόνσον γεννήθηκε το 1949 στο Μόναχο και μεγάλωσε στο Τόκιο, στη Μανίλα και στην Ουάσιγκτον. Είναι πτυχιούχος του Πανεπιστημίου της Αϊόβα κι έχει βραβευτεί από το περιοδικό «Paris Review» και άλλα λογοτεχνικά ιδρύματα. Στο Πανεπιστήμιο της Αϊόβα είχε δάσκαλο στη δημιουργική γραφή και στο ποτό τον Ρέιμοντ Κάρβερ. Ξεκίνησε άσχημα από μικρός, όταν ζούσε στις Φιλιππίνες με τον διπλωμάτη πατέρα του και

στη συνέχεια βγήκε ανέσπιος στους δρόμους και κατέφυγε στα ναρκωτικά. Προσωπικές περιπλανήσεις και περιπέτειες γραφής έφεραν τα γραπτά του στο «New Yorker» και στο «Esquire». Η συλλογή διηγημάτων «Jesus's son» (1993) γυρίστηκε ταινία το 1999 και αναφέρεται σε εκείνες τις δύσκολες εμπειρίες, ο τίτλος μάλιστα προέρχεται από τραγούδι «Heroin» του Λου Ριντ. Συγγραφέας όπως ο Φίλιπ Ροθ και ο Τζόνθαν Φράνζεν τον επαίνου. Ταυτόχρονα ο Τζόνσον έκανε και μια περιπετειώδη δημοσιογραφική καριέρα καλύπτοντας αποστολές σε πολύ αιματηρά σημεία του πλανήτη, όπως η Λιβερία τον καιρό του εμφυλίου και το Ιράκ. Το 2007 το «Δέντρο από καπνό» βραβεύτηκε με το National Book Award. Το βραβείο παρέλαβε η σύζυγός του Σίντι καθώς εκείνος έλειπε σε δημοσιογραφική αποστολή στο Ιράκ. Στα ελληνικά μεταφράστηκαν τρία μυθιστορηματά του, «Αγγελοι», «Τ' αστέρια το απομεσήμερο», «Φισκαντόρο» (Ζαχαρόπουλος).

Όπως και ο Νόρμαν Μέιλερ, ένας από τους προδρόμους του, ο Ντένις Τζόνσον (φωτογραφία) καταπνέεται με ποικίλα είδη γραφής. Είναι πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, δημοσιογράφος επικίνδυνων αποστολών και ποιητής. Το «Δέντρο από καπνό» (2007) συνδυάζει τα πολλά ταλέντα του δημιουργού του

Η ΚΟΛΑΣΗ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΜΕΙΣ

Δαιδαλώδες και ατμοσφαιρικά αποπνικτικό σαν τον τόπο όπου διαδραματίζεται, το μυθιστόρημα «Δέντρο από καπνό» παραπέμπει θεματικά στην «Καρδιά του σκότους» του Τζόζεφ Κόνραντ, στις αμερικανικές ταινίες «Πλατούν», «Αποκάλυψη τώρα», «Ο ελαφοκυνηγός». Αναφέρεται συχνά στον «Ήσυχον Αμερικανό», ενώ οι ήρωές του είναι «φτιαγμένοι» μέσα από τις ψυχεδελικές αφηγήσεις του Ουίλιαμ Μπάροουζ. Η λογοτεχνικότητα δένει με την αληθοφάνεια ενός δραματοποιημένου ντοκιμαντέρ και οι διάλογοι μοιάζουν απομαγνητοφωνημένοι μέσα από αυθεντικούς χώρους (ηρωική απόπειρα η μετάφραση του Μπαμπασάκη να τους αποδώσει στα ελληνικά). Από την άλλη, οι αναφορές στον Μπαταίν, τον Αρτό, τον Σιοράν και άλλους δαίμονες της γραφής και της σκέψης, είναι διάσπαρτες προσδίδοντας μια βιβλιοφιλία που αγκομαχά μέσα στην τροπική υγρασία. Ενα βιβλίο που αφήνει πίσω του τον δικό του καπνό, που δεν γνωρίζεις αν ανήκει σε ανθρώπινη σάρκα ή μια ακατάληπτη οργανική ύλη, που σε τρομάζει για το πόσο οικεία μιλάει για το Κακό πετυχαίνοντας τον στόχο του: να σε συμπαρασύρει στην κόλαση των 750 σελίδων του.